Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry

LAUSUNTO
3.10.2016

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Viite: Asiantuntijakutsu lähetetty 21.9.2016/sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: Asiantuntijakuuleminen ja – lausunto liittyen HE 108/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry kiittää mahdollisuudesta tuoda esiin näkökantojaan liittyen hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry (Valli ry) on vuonna 1953 perustettu valtakunnallinen vanhustyön kehittäjä ja edunvalvoja, jolla on tänä päivänä noin 70 jäsenjärjestöä ympäri Suomea. Valli työskentelee aktiivisesti yhdessä jäsenjärjestöjensä ja asiantuntijoidensa kanssa paremman vanhuuden puolesta. Vallin hankkeiden avulla tuetaan ikäihmisten osallisuutta, kehitetään iäkkäiden teknologiavalmiuksia, kannustetaan sukupolvien välistä yhteistyötä ja nuorten hakeutumista alalle.

Yleisperustelut
Valli ry:n mukaan Suomessa tarvitaan kuntien lisäksi järjestöjä ja yrityspohjaisia toimijoita tuottamaan vanhusalan palveluja. Mahdollisimman monipuoliset palvelut turvaavat vanhusväestön yksilölliset tarpeet tasa-arvoisesti, huomioiden myös kulttuuriset ja maantieteelliset eroavuudet. Valli ry ei kannata keskittymistä ja olemme huolissamme viimeaikaisesta suunnasta, jossa pääomasijoittajataustaiset yritykset ovat vallanneet vanhuspalveluissa markkinoita voimakkaasti.

Hankintalain ja perustelujen lisäksi on tulevan SOTE-mallin turvattava pienten ja keskisuurten paikallisten toimijoiden osallistumisedellytykset tuotantoalueen kilpailutuksiin. Tai hankinnat on pilkottava kokonaisuuksiin, jossa myös pienillä paikallisilla järjestöpohjaisilla toimijoilla on mahdollisuus mukanaoloon. Järjestöillä on myös hyvät edellytykset yksilöllisempään palvelusuunnitteluun, palvelumuotoiluun. Kilpailutettavat kokonaisuudet eivät saa muodostua niin suuriksi, että ainoastaan suuret, lähinnä valtakunnalliset toimijat voivat niihin osallistua.

Valli ry näkee hyvänä, että prosesseja yksinkertaistetaan ja selkiytetään. Tämä ei kuitenkaan saa tuoda kilpailuetua isommille toimijoille. Valli ry:n mukaan Suomessa hankintalakia ollaan rakentamassa tiukemmaksi, mitä hankintadirektiivi edellyttäisi, esim. kynnysarvojen osalta. Tätä emme kannata.

Hämeentie 58−60 A 52
00500 HELSINKI
Puh. 050 330 5884

www.valli.fi
etunimi.sukunimi@valli.fi

Kynnysarvo

Valli ry kannattaa kynnysarvojen nostamista. Nyt ehdotetut kynnysarvot (tavara- ja palveluhankinnat 60 000€ sekä sosiaali- ja terveyspalveluhankinnat 300 000€) ovat mielestämme liian matalat. Vallin mukaan kilpailuttamisen kustannukset eivät vastaa niistä saatavia hyötyjä, mikäli kynnysarvot ovat nyt ehdotetulla tasolla.

Palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioon ottaminen hankinnoissa (108§)

Valli ry näkee hyvänä, että nyt otetaan huomioon kyseistä palvelua koskeva substanssilainsäädäntö, esimerkiksi vanhuspalvelulain huomioiminen hankintojen yhteydessä. Keskeistä on saada palvelun käyttäjä mukaan valitsemaan itselleen paras ja sopivin palvelu. Esimerkiksi puitesopimuskäytännössä on asiakkaan tai hänen edustajansa itse saatava päättää, minkä palveluntuottajan yksikköön hän muuttaa. Muuten on vaarana, että asiakkaan yksilölliset tarpeet jäävät huomioimatta. Asiakkaalle on neutraalisti kerrottava kaikki puitesopimuksen piirissä olevat palveluntuottajat, eikä esimerkiksi kahta halvinta palveluntuottajaa.

Kilpailutettavaa palvelutoimintaa on katsottava ensi sijassa palvelua tarvitsevan vanhuksen näkökulmasta. Keskeistä on se, mitä ostetaan ja mitä kilpailutetaan: ostetaanko teknisesti kuvattua tuotetta vai ostetaanko palvelujen käyttäjälle välttämättömiä kokemuksia.

Hankintalaki turvaa palvelun ostajan ja tarjoajan oikeudet, mutta se ei myöskään estä eikä rajoita asiakkaan tarpeiden huomioimista. Palveluja käyttävä vanhus tai hänen edustajansa on otettava palvelunostajan ja tuottajan väliseen vuoropuheluun mukaan jo hankintaa valmisteltaessa. Laissa Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista on velvoite myös Vanhusneuvostojen asettamiselle ja toiminnalle kunnissa. Valli ry esittää, että Vanhusneuvosto osallistuu vanhuspalveluiden osalta kilpailutusprosessiin asiakasnäkökulman turvaamiseksi.

Vanhuspalveluiden kilpailutusprosesseissa on avoimesti selvitettävä tapa, jolla laatutekijät huomioidaan. Kilpailutuksen jälkeen on myös varmistettava se, että tarjouskilpailussa luvatut asiat – myös laatutekijät - toteutuvat koko hankinta-ajan. Myös palvelujen käyttäjien palaute on huomioitava kehitettäessä kilpailutusprosesseja. Valli ry näkee, että toimivien Vanhusneuvostojen roolia voi tässäkin hyödyntää.

Myös vanhusten asumispalveluja kilpailutettaessa on huomioitava laatukriteerit ja palveluyksiköiden sijainti, jotta vanhuksella on mahdollisuus asua fyysisesti lähellä tuttua elinympäristöä tai lähimmäisiään.

Valli ry vastustaa ehdottomasti sitä, että vanhukset joutuisivat vastentahtoisesti muuttamaan hoitopaikasta toiseen kilpailutuksen seurauksena. Ostopalvelusopimuksia on voitava jatkaa nykyisissä yksiköissä asukkaiden kanssa. Pariskuntien mahdollisuus asua yhdessä myös tehostetussa palveluasumisessa on taattava. Asumisen pysyvyys tulee turvata kaikissa olosuhteissa. Vanhuspalvelulaki turvaa arvokkaan vanhuuden tehostetussa palveluasumisessa ja laitospalveluissakin. Se, että saa asua omassa kodissaan, olipa se sitten palvelukotikin, on arvokasta vanhuutta.

Hämeentie 58−60 A 52
00500 HELSINKI
Puh. 050 330 5884

www.valli.fi
etunimi.sukunimi@valli.fi

Vanhan ihmisen hoito- ja huolenpito käsittää myös saattohoidon. Tämä tarkoittaa, että vanhus hoidetaan elämän loppuun asti ilman viimeisten elinvuosien siirtelyjä hoitopaikasta toiseen. Erityisesti näissä tilanteissa ja laajemminkin esimerkiksi tehostetussa palveluasumisessa toistaiseksi voimassaolevat sopimukset ovat perusteltuja.

Avoimuutta lisättävä hankintaprosesseissa

Kilpailutuksen ja hankintapäätösten tulee olla nykyistä avoimempia, esimerkiksi tiedottamalla laajemmin päätöksistä julkisesti. Tämä on edellytyksenä sille, että asiakas ja omaiset voivat vertailla palvelujen laatua ja hinta-laatusuhdetta. Näin asetetaan myös palveluntuottajat nykyistä tasa-arvoisempaan asemaan. Hankintaehtojen tulee kohdella tasapuolisesti eri palveluntuottajia myös liikesalaisuuksien osalta. Hankintayhteistyön pitkäjänteisyyden turvaamiseksi tulee varmistua siitä, että hyväksytyt tarjoukset ovat taloudellisesti terveellä pohjalla.

Valli ry:n mukaan sote-palvelujen hankinnoissa on paras hinta-laatusuhde saatava ainoaksi valintaperusteeksi. Kokonaistaloudellisuus ei saa mahdollistaa sitä, että ainoastaan halvin hinta ratkaisee vanhuspalvelujen kilpailutuksen. Tästä on Suomessa ollut viime aikoina ikäviä esimerkkejä (sähköinen ”huutokauppa” ja minikilpailutus”) ja tämä ei voi jatkua. Laatutekijöitä on sisällytettävä laajemmin pisteytettäviin vertailuperusteisiin.

Lopuksi

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton mielestä maamme vanhustenhuoltoon tarvitaan ennakkoluulottomuutta, hyvää johtamista, uusia toimintamalleja ja uutta työnjakoa. Vanhustyössä on uskallettava toimia rohkeasti myös uudella tavalla, yhteistyössä ja ikääntyneisiin itseensä panostaen.

Vanha ihminen tarvitsee turvallisen asumisen ja elämisen ympäristön, joka ylläpitää hänen omaa toimintakykyään mahdollisimman pitkään. Hän tarvitsee yksilöllistä hoivaa ja huolenpitoa, kuulluksi tulemista. Vanhalle ihmiselle palvelu on ihmisarvoista kohtelua ja luotettavia auttajia. Halvin hinta ei saa olla vanhuspalvelujen kilpailutuksissa määräävä tekijä.

Helsingissä 3.10.2016

Vappu Taipale
puheenjohtaja

Virpi Dufva
toiminnanjohtaja

Hämeentie 58–60 A 52
00500 HELSINKI
Puh. 050 330 5884

www.valli.fi
etunimi.sukunimi@valli.fi